

Monitoring dal luf

Co vegnan survegliads ils lufs dal Calanda?

■ **(cc) Er sche lufs vivan permanentain en in territori, vegnan els observads mo darar. Perquai èsi impurtant d'avair cumprovas indirectas. Grazie als svilups tecnics furneschian questas cumprovas infurmaziuns fitg impurtantas, per exempel davart la derianza dals lufs dal Calanda.** Lufs vivan en il zuppà e vegnan per il solit observads e fotografads mo per casualità. Per tuttina pudair far in maletg da l'existenza e dal svilup da l'effectiv dals lufs, vegnan applitgadas er metodos da cumprova indirectas. Ils guardiaselvaschina chantunals, collavuradors da l'uffizi da chatscha e pestga, tgiran traplas fotograficas, analiseschan animals selvadis ed animals da chasa stgarpads, fan taxaziuns da fastiz en la naiv frestga e rimnan excrements, fastizs da spida e pails. En ils excrements ed en las ragischs dals pails sa chattan celas dal corp cun infurmaziuns geneticas

(DNA, RNA). L'università da Losanna (laboratori da biologia da conservaziun) fa las analisas correspondentas che permettàn da determinar la spezia d'animals e – sche la qualità è buna avunda – er la schlattaina e l'individui. Uschia èsi reussì d'identifitgar la luffa F07 ed il luf M30, che vivan al Calanda, sco geniturs probabels dals emprims lufs pitschens nashids en Svizra. Tuts dus èn l'emprim vegnids constatads l'onn 2011 en il Valais.

Traplas fotograficas èn vegnidas postadas er da personas privatas. Qua na pon ins far naginas objecziuns, uschè ditg che viandantas e viandants na vegnan betg disturbads. En nagin cas na dastgi dentant esser che traplas fotograficas vegnan equipadas cun estgas e cun predas. Uschia interpretassan ils lufs pitschens la savur da l'uman sco funtauna da nutriment attractiva, quai che pudess

esser cunzunt l'enviern in tagli privlus en l'atgna charn. Lufs che sa disan vi da l'uman èn incalculabels e n'èn betg la finamira dal management grischun dal luf.

L'uffizi da chatscha e pestga appelle-scha a la populaziun da betg pavar l'ufs e supplitgescha d'annunziar mintga observaziun directa ed indirecta. A medem temp vegni rendì attent che la societad grischuna per la perscrutaziun da la natira organischescha mardi, ils 20-11-2012, a Cuira in referat davart il tema «animals da rapina gronds» cun dr. Urs Breitenmoser, manader da project da KORA (projects da perscrutaziun coordinads per il mantegniment e per il manaschament dals animals da rapina en Svizra). L'occurrènza ha lieu en la chasa Brandis e cumènza a las 20.15.

Davart quest tema stat a disposiziun in video sut www.gr.ch.